

ספטמבר 2002 • גיליון מס' 4

פאזל

עיתון מרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל

ניצחה את הטרור

סקר חדש:
שניידר מס' 1
עמ' 3

חדשנות
רפואית
עמ' 4-5

נגיעה
בפיזיותרפיה
עמ' 14

פאזל
תשבץ
עמ' 15

רוני, בת שנתיים וחצי, נפגעה קשה מאוד בפיגוע התאבדות בפתח תקוה ו"נולדה מחדש" אחרי מפגש דרמטי עם מרכז שניידר והמחלקה הכירורגית.
עמ' 8-9

צילום: שאול גולן, ידעות אחרונות

עובדות ועובדים יקרים,
למרות מציאות חיינו המורכבת,
שבה אנו נעים בין מצב בטחוני קשה
וכואב לבין מיתון כלכלי - שני גורמים
החוצים את הארץ לאורכה ולרוחבה
- אני מבקשת לפתוח את גיליון זה
של "פאזל" דווקא בנימה אופטימית.
אומנם, "המצב" משפיע עלינו לא

פחות - ואולי יותר - מאשר על אחרים. מצד אחד, אנו נאבקים
במציאות כלכלית כמעט בלתי אפשרית לאור המשבר המתמשך
במערכת הבריאות. מצד שני, אנו ניצבים בחזית הטיפול בילדים
ובני נוער נפגעי הטרור, וכואבים מקרוב (מאוד) את כאב הפצועים
ומשפחותיהם. אבל יש קרן אור, ואפילו יותר מאחת. על חלקן
תוכלו לקרוא בגיליון זה: פתיחת המכון לרפואה גרעינית, מציאות
והישגים ברפואה, וסקר שביעות הרצון שהציב אותנו במקום
הראשון בטיב השירות באשפוז בין בתי חולים רבים בארץ,
ובמקומות גבוהים ביותר בפרמטרים אחרים. סקר זה מהווה הבעת
אמון של ציבור לקוחותינו בעבודה הטובה שנעשית כאן על ידי
רופאים, אחיות, אנשי מקצועות הבריאות והמינהלה ושאר אנשי
הצוות במרכז שניידר, ומהווה תעודת כבוד לכולנו. עם זאת, עלינו
להמשיך ולעמוד כדי לשמור על הישגי האיכות בשירות, שכן ידוע
כי קשה יותר להישאר בפסגה מאשר להגיע אליה.
עם כניסתה של השנה החדשה, אני מבקשת לאחל לכם ולבני
משפחותיכם שנה של יצירה, שגשוג, פיתוח אישי, ובעיקר - שלווה
וביטחון. מי יתן ושנה זו אכן תבוא על כולנו לטובה ומזכה להיכתב
והיחלם לחיים טובים ולשלום. שלכם,

ד"ר אורנה בלונדהיים

מנהלת המערכת

שלום לכולם,
גיליון ערה"ש תשס"ג של "פאזל" עומד בסימן פיגועי הטרור,
שהטביעו את חותמם על השנה הקשה הזאת, המסתיימת עתה.
מאז ספטמבר 2000 ועד היום ממלא מרכז שניידר מקום חשוב
בטיפול בילדים אשר נפצעו בפעולות איבה, בעיקר באזור השומרון
והמרכז. עד כה טופלו אצלנו כ-40 ילדים ובני נוער שנפצעו בפיגועים
בקדומים, קרני שומרון, עמנואל, הדולפינריום, נתניה, פתח תקוה,
איתמר ועוד. לצערנו, הרשימה אינה קצרה, ולצערנו הרב יותר,
אי אפשר עדיין לסכם את המספרים.

לאור המצב, ניכרת לאחרונה התגייסות רבה בקרב יהדות ארה"ב
באיוסף תרומות עבור בתי חולים בארץ בכלל ועבור מרכז שניידר
בפרט. את הסכום שהועבר לשניידר ביקשו התורמים להקדיש
לאותן יחידות, המרכיבות את המסלול שעוברים ילדים נפגעי טרור.
בפועל, נמצא כי המסלול הזה כולל יחידות רבות מספור. זו
המציאות: ילד פצוע פיגוע עובר בשניידר מסלול רב-תחומי,
שבמהלכו הוא נחשף כמעט לכל המערכת הרפואית.

שער הגיליון הנוכחי והכתבה המרכזית בו
מגוללים סיפור דרמטי עם הפי אנד, שבמרכזו
הילדה רוני הודסמן, פצועת הפיגוע בפתח
תקוה, ודרכו עולה גם סיפורה של המחלקה
הכירורגית. במקביל, ניסינו לשקף בגיליון
זה את המתרחש ביחידות שונות במרכז,
ואנו מקווים כי תמצאו בו עניין.

סקר שביעות הרצון המצורף מאפשר לכם להביע
את דעתכם, ונודה לכם על השבתו אלינו.
לכולנו שנה (יותר) טובה.

המערכת

עיצרו לנו להשלים את ה...

פאזל!

לגיליון זה מצורף דף משוב, בו תוכלו להביע את דעתכם
בנוגע לעיתון ולתכנו. כדי שנוכל להמשיך ולשפר את
"פאזל", מלאו את הטופס והעבירו אותו לפקס
9253901 או למשרד הדוברת.

בתודה, המערכת

שנה של חיוכים

מרכז שניידר
מאחל לעובדים,
ילדים ולמשפחות
שנה טובה,
שמחה ורגועה...
עם הרבה הרבה
בריאות!

כתובת המערכת:

מרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל
רח' קפלן 14, פתח תקוה 49202
טל' 03-9253208 פקס 03-9253901

עורכת ומפיקה: ריבה שקד

חברי המערכת: פרופ' שי אשכנזי,
זוהר כספי, רונית ספיבק, גלית בר-מור,
רבקה גרוס, לאה וייסמן, משכית שוחט
כתיבה, עריכה ועיצוב: שריג רעיונות

אוגוסט 2002 • גיליון מס' 4

פאזל

עיתון מרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל

סקר בין לקוחות "הכללית": שניידר מספר 1 באשפוז!

זה שמרכז שניידר הוא מספר 1, אנו יודעים מזמן. עכשיו, יש לכך הוכחה רשמית: לקוחות "שירותי בריאות כללית", שטופלו בבתי חולים של הכללית ובבתי חולים אחרים בחודשים פברואר-מרס 2002, העניקו למרכז שניידר את המקום הראשון בסקר שביעות רצון מאיכות האשפוז. זו הפעם הראשונה שהכללית עורכת סקר השוואתי בין בתי חולים בישראל. הסקר בוצע בקרב מדגם לקוחות הכללית, שכלל 14,338 איש, בהם 5,236 שטופלו בבתי חולים אחרים. מבין 22 פרמטרים שנבדקו בסקר, נמצאו בתי החולים של הכללית כמובילים ב-14 פרמטרים. שביעות הרצון הכללית של הלקוחות, הן במיין והן באשפוז, נמצאה כגבוהה יותר בבתי החולים של הכללית. אנחנו בחברה טובה.

מרפאת כאב כרוני לילדים,

היחידה בארץ, נפתחה בשניידר

כאב בילדים עדיין אינו מטופל ביעילות ובמסירות כמו במבוגרים. ילדים פחות מתלוננים, נתונים להחלטת המבוגרים, וקיים גם פחד מפני תופעות לוואי של תרופות וטיפולים בילדים. בשנים האחרונות עלתה המודעות לצורך בטיפול בכאב גם בילדים - לפחות כמו במבוגרים.

בעולם המערבי החלו לפעול באחרונה מרפאות לטיפול בכאב כרוני בילדים, בדרך כלל במסגרת מרפאות החוץ של בתי החולים. מרכז שניידר צועד בראש החץ העולמי גם בתחום זה: מרפאת כאב כרוני לילדים, היחידה בארץ, נפתחה במרכז בניהולה של ד"ר רחל אפרת, מנהלת השירות לטיפול בכאב בשניידר, המספרת: "זו מרפאה רב-תחומית, המנוהלת על ידי מרדימי ילדים עם הכשרה בנושא כאב בילדים. המרפאה מיועדת לילדים הסובלים מכאב מתמשך במשך תקופה ארוכה (לפחות חודש ימים) או מהתקפים חוזרים של כאב במשך תקופה ארוכה (לפחות שלושה חודשים)". מרפאת הכאב החדשה מהווה צעד נוסף בדרך להגשמת חזון של "בית חולים ללא כאב", המנחה את מרכז שניידר מאז ימיו הראשונים.

איך הפכו האינפוזיות לפסלים

בשער האחורי של גיליון זה תוכלו לפגוש מדגם מייצג מעבודות ילדי שניידר, שעיצבו מחדש עמודי אינפוזיה ברוח עולם האגדות. הפרויקט הייחודי, שנעשה בעבודה משותפת של הילדים והצוות החינוכי במרכז, היווה בסיס להכנת לוח שנה שהופק על ידי מרכז

שניידר לקראת שנת תשס"ג. כל אחד מן הפסלים "נולד" במחלקה אחרת במרכז ומשקף תהליך עבודה בשלבים: החל מפיסול על גבי עמודי אינפוזיה באמצעות רשתות ברזל, עיתונים ודבק נייר, דרך ציפויים בתחבושות גבס ועד לצביעתם בצבעי אקריליק. הפרויקט איפשר לילדים להתבונן בעמודי האינפוזיה מזווית שונה מהרגיל, מאיימת פחות, ולעשות בהם שימוש אחר המשקף את תחושותיהם, רגשותיהם וחלומותיהם. תודה לכל אלו שעזרו ותרמו כדי שהפרויקט יהפוך למציאות, ובמיוחד למורה לאמנות ריקי לוי, שהובילה ודחפה את הנושא. תודה גדולה במיוחד לכל הילדים המאושפזים אשר השתתפו בפרויקט, והעניקו לנו את הזכות להציץ לתוך עולמם ולהציג את פרי עבודתם על גבי לוח שנה זה. הלוח נמכר ברשת חנויות "טויס אר אס" (תודה על שיתוף הפעולה!) ותערוכת העבודות מוצגת בחנות הדגל של הרשת בשפיים. שתהיה לכולכם שנה בריאה!

הדובי חוזר שנית (עם קטוס מזהב)

מרכז שניידר קוצר הישגים גם בתחום הפרסום: בתחרות "קטוס הזהב" של עולם הפרסום, זכה "סרט הדובי" של שניידר במקום השני בקטגוריית סרטונים למען הקהילה. תשדיר

הרדיו מאותו הקמפיין "לקח אליפות" בקטגוריה שלו זכה במקום הראשון בין התשדירים הקהילתיים. הדובי של שניידר לא נח על זרי הדפנה (ולא על קוצי הקטוס): בימים אלה עולה קמפיין ההמשך ל"בואו נשמור טוב יותר על הילדים שלנו". הקמפיין כולל שלושה סרטונים המשודרים בערוץ השני - וכוללים, כל אחד, טיפ אחר למניעת תאונות בקרב ילדים. הקמפיין בבימויו של איל גפן עולה לאוויר בשיתוף פעולה עם טלעד ועם משרד הפרסום באומן-בר-ריבנאי - והכל כתרומה ובהתנדבות.

120 זנבות: איזה מחזה!

המחזה "זנבות" מאת פרופ' גידי קורן, המועלה בשלוש השנים האחרונות במרכז שניידר על ידי סטודנטים מתנדבים מסמינר הקיבוצים, חגג את

ההצגה ה-120...ועוד היד נטויה. המחזה הועלה לראשונה בבית החולים לילדים בטורונטו, קנדה, לפני כעשר שנים, ולאחר שקצר ביקורות נלהבות בחו"ל תורגם לעברית על ידי המחבר, פרופ' קורן - רופא ישראלי המתגורר זה מספר שנים בקנדה. הדיאלוג הבלתי אמצעי שנוצר בהצגה, בין הילדים לשחקנים שעל הבמה, יוצר מעורבות והזדהות, מסייע לפריקת מתחים ומקל על ההתמודדות עם המחלה. מה נאחל ל"זנבות"? בטוח שלא "עד 120..."

מעבר מוסיקלי אל עולם השומעים

יוסי אטיאס) ומצריך קשת רחבה של אנשי צוות, בעיקר אודיולוגים ומטפלים בדיבור. הילדים המטופלים במרכז לשתל שבלולי נהנים מטכנולוגיית מיזעור מתקדמת: בנוסף למעבדי דיבור המחוברים לגוף בתוך כיס, יש כיום גם מעבדים קטנים המוסתרים מאחורי האוזן. הטיפול מניב תוצאות: הילדים, ברובם המכריע, פיתחו שפה ודיבור, משולבים במסגרות חינוך רגילות - וחלקם אף לא מפסיק לפטפט...

להעשרת מיגוון הטיפולים השמיעתיים, הושק לאחרונה במרכז פרויקט חדשני בארץ ובעולם: שילוב טיפול במוסיקה בתהליך השיקום של ילדי השתל השבלולי. במהלך הטיפול הילד לומד להכיר כלים מוסיקליים שונים כמו קסילופון, דרבוקה ופעמונים, ולנגן בהם. הוא לומד לבטא את עצמו באופן מוסיקלי, ובכך נוצר בינו לבין המטפל עולם מוסיקלי תקשורתי - שפה שדרכה מתקשרים ללא מילים. המסגרת המוסיקלית המהנה והמוגנת מאפשרת לילד לבטא עצמו מבחינה רגשית ובכך מחזקת את השפעות הטיפול השמיעתי, הדורש מהילד ריכוז רב ושיתוף פעולה. בין המטרות הטיפוליות מושם דגש על הפחתת חרדות הקשורות לשינוי בשמיעה, חיזוק הבטחון העצמי, מתן אפשרות מוסיקלית להוצאת אגרסיות ויצירת מעבר טבעי יותר אל עולם השומעים. לאור גילם הצעיר של חלק מהילדים, מאמינים בצוות כי הם יקלטו מידע קולי רב ומשמעותי להתפתחות השפה והדיבור. הפרויקט החל לאחרונה וכולל אימונים מוסיקליים על ידי התרפיסטית רינה יהושע, מומחית לטיפול במוסיקה. המימצאים הראשונים משיטת הטיפול החדשנית נראים מבטיחים. ולא נשכח: הפרויקט הפך למציאות בזכות תרומה מקרן משפחתית בקנדה.

ילדים עם שתל שבלולי במרכז שניידר משתתפים בפרויקט יחיד מסוגו בעולם, של טיפול במוסיקה בדרך ליציאה מעולם הדממה. תשמעו סיפור

ילדים חרשים שומעים מוסיקה - גם זה קורה בין ה"ניסים" המתרחשים במרכז שניידר. לילדים שנולדו עם לקות שמיעה דו-צדדית חמורה, או כאלה שהתחרשו במהלך חייהם ולא ניתן לעזור להם עם מכשירי שמיעה סטנדרטים, מוצע כיום פתרון אלטימטיבי ושמו "שתל שבלולי". השתל מחליף את תפקודן של השערות הקיימות באוזן פנימית תקינה, ומיועדות להתמיר את הקולות לפולסים חשמליים העוברים במסלולי השמיעה עד למוח. בקרב רוב הילדים החרשים, הבעיה היא חסרונן של שערות אלו בעוד שיתר מסלולי השמיעה העצביים תקינים לחלוטין. השתל השבלולי הוא אלקטרודה זעירה, המוחדרת לאוזן הפנימית בניתוח. היא מחוברת לחלק חיצוני שבו מיקרופון, הקולט את הקולות, ומעבד ההופך אותם לפולסים חשמליים, המועברים לאלקטרודה שבאוזן. זו מגרה את עצב השמיעה בהתאם לגירוי הקולי שהתקבל. בעזרת לימוד אינטנסיבי, הילד לומד לקשר בין הגירוי הקולי למשמעותו. זהו תהליך ארוך, שהצלחתו מותנית באימון שמיעתי אינטנסיבי ובטיפול דיבור ושפה, הניתנים על ידי קלינאית התקשורת.

טכנולוגיית מיזעור מתקדמת

המרכז לשתל שבלולי בשניידר החל לפעול לפני כשנתיים ועד כה נותחו בו 21 ילדים וארבעה מבוגרים. זהו מרכז רב-תחומי, הפועל בשיתוף מחלקת א"ג (ד"ר איל רוה) ומחלקת האודיולוגיה (פרופ'

הגרעין של ההדמיה

היחידה לרפואה גרעינית "מעלה כיתה" את תחום המיפוי בילדים ומסייעת לאבחון מוקדם. לעיתים, זו העדות היחידה לקיומה של מחלה

במרכז שניידר נפתחה בחודש אפריל יחידה חדשה לרפואה גרעינית, ראשונה מסוגה בישראל, המספקת שרותי מיפוי מתקדמים (הדמיה לא פולשנית) לילדים מגיל 0 ועד 18. "הדמיה גרעינית בילדים מחייבת התאמה אינדיבידואלית של שיטת הצילום ומיומנות גבוהה של הצוות הטכני, על מנת לקבל תמונות באיכות דיאגנוסטית טובה", מסביר אחראי היחידה, ד"ר צבי בר-סבר, "פענוח מיפויי הילדים דורש הכרה טובה של מיגוון המחלות הפדיאטריות והכרה

טובה של מאפיינים במיפוי, הנובעים מתהליכי גדילה והתפתחות תקינים ופתולוגיים. מסיבות אלה הוקמו במרוצת השנים מכונים נפרדים לרפואה גרעינית לילדים בבתי חולים לילדים בארה"ב ובמערב אירופה, וכעת גם בישראל".

המיפויים מתבצעים בסטנדרט המקצועי הגבוה ביותר באמצעות מצלמת גמא תלת-ראשית חדישה. מצלמה זו מזהה את מיקומם של חומרים רדיואקטיביים, המתרכזים באופן סלקטיבי באיברים, מערכות או רקמות בגוף ומלמדים על תפקודם הפיזיולוגי והביוכימי של איברים אלו. המצלמה קולטת את הקרינה המזערית הנפלטת מהגוף ומתרגמת אותה באמצעים אלקטרוניים מתוחכמים לתמונת מחשב, כאשר המיפויים מפוענחים ישירות מהצג ונאגרים בארכיב דיגיטלי, ללא צורך בפילמים או בתיקים. המידע שמעניקה הרפואה הגרעינית מאפשר לאבחן מחלות בשלבים מוקדמים מאוד - ומהווה, לעיתים, את העדות היחידה לקיום מחלה בגוף.

המהפך

השירות לכירורגיה פלסטית קרניופציאלית מחולל פלאים בילדים שנולדו עם עיוותי פנים קשים. סיפורה של רונית ממחיש את השינוי העצום, שניתוח כזה מחולל עבור מי שהיו עם הפנים למטה

בשניידר, ובמקביל זומנה לישיבה החדשית של הצוות העוסק בילדים עם בעיות בפנים. הצוות כולל, בצד כירורגים פלסטיים, גם את ד"ר שלום מיכוביץ (חלוץ הניתוחים הקרניופציאלים בשניידר), ד"ר בני שליו (רופא עיניים ומומחה לכירורגיה פלסטית של הארבות), ד"ר איל קליש (מומחה לכירורגיה פלסטית), גלית שי (אחראית המרפאה לכירורגיה פלסטית), חנה כפיר (פסיכולוגית קלינית בכירה), ורדה שפילמן (עובדת סוציאלית), בתיה הימלפרב

(מומחית לריפוי בעיסוק ולבעיות האכילה), יפעת אבלס-ניצן (קלינאית תקשורת), ד"ר דב ענבר וד"ר יהודה סנצקי (מומחים להתפתחות הילד), ד"ר יורם שטרן (מומחה לבעיות אא"ג בילדים), ד"ר קצ'קו וד"ר טרבקין (מרדימות בכירות). כמו כן,

עיוות פנים שתוקן. לפני (מימין) ואחרי (משמאל)

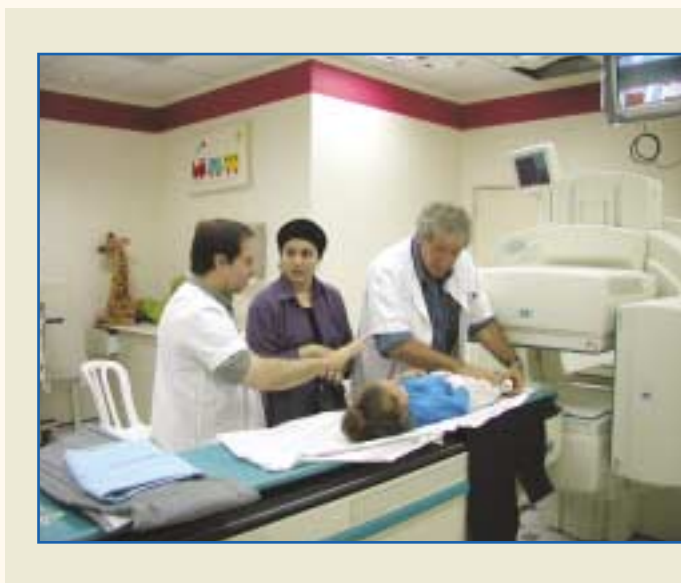

מצליחים להילחם בטבע האכזר - ולשנות אותו. "רונית היא נערה מתבגרת המדגימה את הייסורים שעוברים ילדים עם בעיות בפנים", אומר ד"ר מאיר כהן, בוגר תת-התמחות בכירורגיה פלסטית של הפנים באוניברסיטת טורונטו, "רונית נולדה עם שסע של הפנים

משתתפים בפגישות לפי הצורך רופאים ממרפאות גנטיקה, ריאות, פה ולסת, יישור שיניים וטיפול נמרץ. בפגישה שוחחו אנשי הצוות עם רונית והוריה על האפשרויות והסיכונים הקשורים בניתוח מורכב לתיקון הפנים. חודש לאחר הפגישה נותחה רונית. הניתוח נמשך 12 שעות וכלל חשיפה של הגולגולת, תיקון של שקעים עם משחת עצם, מילוי של הלחי עם שתל שומן מהעכוז, שחזור האף עם שתלי עצם שקובעו עם פלטות טיטניום למצח, ובנייה של עצם הלחי עם פיסת עצם מהגולגולת. רונית אושפזה להשגחה למשך 12 שעות ביחידה לטיפול נמרץ, ולאחר מכן, במשך שלושה ימים, במחלקה לכירורגית ילדים. המהלך לאחר הניתוח היה ללא סיבוכים. שביעות הרצון של רונית והוריה מ"המהפך" היתה רבה מאוד. חודש לאחר הניתוח היה אפשר להבחין בשינוי דרמטי במראה הפנים, ובמקביל - בשינוי בהתנהגות ובשיפור משמעותי בביטחון העצמי.

"הסיפור של רונית הוא דוגמה מצוינת להשפעה העצומה שיש למראה הפנים על חיי ילדים ומתבגרים בחברה המערבית, שבה מראה טוב הוא מפתח להצלחה", אומר ד"ר כהן, "ארבע תעשיות ענק - בגדים, קוסמטיקה, קולנוע וטלוויזיה - האדירו החל משנות החמישים את הפולחן סביב המראה החיצוני. למזלנו, במקביל לפולחן הזה חלה התפתחות עצומה באפשרויות לשיפור מראה הפנים". אפשרויות אלו כוללות שימוש בשתלים ביואקטיביים (כמו משחת העצם) שהם בעלי יכולת התמזגות עם עצמות הפנים והגולגולת, פלטות ורשתות מטיטניום וטכניקות כירורגיות הכוללות הפרדה נרחבת של הרקמות הרכות של הפנים מהשלד הגרמי. תרומה עצומה לניתוחים מורכבים אלו מספקת רמתם הגבוהה של צוותי ההרדמה והטיפול הנמרץ, המטפלים בילדים במשך הניתוח ואחריו. "דומני שבאמצעות טכנולוגיות אלו אנחנו מצליחים כיום להגיע לתוצאות טובות", מסכם ד"ר כהן, "הסיפוק הגדול ביותר הוא לראות את השינוי העצום בביטחון העצמי ואת שמחת החיים שהניתוחים הללו מעניקים לילדים".

המתחיל בשפה ונמשך עד לארבות העין בשילוב עם תסמונת גולדנר, המאופיינת בהפרעה בהתפתחות מחצית הפנים". "אני זוכרת את היום הראשון בכיתה א' ואת ההתרגשות שלפניו", מספרת רונית. "השמחה לא היתה ארוכה", היא מוסיפה בצניות, "הילדים מהכיתות הגבוהות לעגו לי ללא הפסקה, קראו לי מכשפה ומפלצת. אחרי שבועיים אמרתי לאמא שאני לא חוזרת לבית הספר לעולם". רונית באמת לא חזרה לבית הספר. במשך שמונה שנים היא בילתה את רוב הזמן בבית מול מכשיר הטלוויזיה. "בבדיקה של רונית לפני כשנה התרשמנו מנערה חכמה אך עצובה, מוזנחת וחסרת ביטחון", מספר ד"ר כהן, "היה ברור כי יש כאן צורך בהתערבות חברתית וכירורגית דחופה כדי לחלץ נערה אומללה זו ממעגל של הזנחה וייאוש". רונית עברה הערכה על ידי שושנה אושרי מהשירות הסוציאלי

יום הולדת ל"זקן השבת"

ב-21 במרס ערך המכון לאנדוקרינולוגיה וסכרת כנס מדעי לכבוד יום הולדתו ה-75 של פרופ' צבי לרון, זקן הרופאים במרכז שניידר. בנוסף לברכות הנהלת בית החולים, החטיבה לפדיאטריה והמכון האנדוקריני, שהובאו על ידי ד"ר אורנה בלונדהיים, פרופ' בן ציון גרטי ופרופ' משה פיליפ, הועלתה הרצאה מדעית על ידי ד"ר ליאורה לזר מהמכון לאנדוקרינולוגיה בנושא התבגרות מוקדמת. פרופ' יהודה דנון סקר את דרכו של פרופ' לרון ברפואת הילדים בישראל בכלל, וכאחד מעמודי התווך של מרכז שניידר בפרט. זה המקום לספר, למי שאינו יודע, כי מרכז שניידר הוקם פיזית בשטח שבו שכן המכון הארצי לסכרת נעורים בניוהולם של פרופ' לרון ופרופ' משה קרפ. יתר על כן, המכון האנדוקריני לילדים ומתבגרים היה המכון הראשון אשר עבר למבנה החדש של מרכז שניידר בשנת 1991. פרופ' צבי לרון, מהרופאים הראשונים שהתמחו בתת-מקצוע פדיאטרי, היה זה שחנך את היחידה הראשונה בארץ לאנדוקרינולוגיה פדיאטרית. מאוחר יותר, עם הקמת מרכז שניידר, הוכרו 14 מקצועות שונים כתת-מקצועות של רפואת הילדים וביניהם אנדוקרינולוגיה פדיאטרית - תחום שרבים מהמומחים בו בישראל הנם תלמידיו של פרופ' לרון, זאת בנוסף לעשרות תלמידי מוסמך ודוקטורט. אחת מהן היא ד"ר יפה אורבך, מנהלת המעבדות בשניידר, שביצעה את עבודת הדוקטורט בהדרכת פרופ' צבי לרון ופרופ' דנון, וזכתה לתואר ד"ר למדעים. מזל טוב, לתלמידה ולמורים.

לזכר דונלד כהן, האיש והחזון

יום עיון לזכרו של פרופ' דונלד כהן ז"ל נערך ב-23 ביולי במרכז פלסנשטיין, בחסות מרכז שניידר והאיגוד הישראלי לפסיכיאטריה של הילד. באירוע הוחל במסורת של הענקת פרסים לחוקרים צעירים בתחום הפסיכיאטריה של הילד, הושמעו הרצאות והועלו דברים לזכרו של פרופ' כהן - פסיכיאטר ילדים שניהל את ה-Child Study Center באוניברסיטת ייל והיה נשיא החברה הבין-לאומית לפסיכיאטריה של הילד והמתבגר. פרופ' כהן הנחיל קו חדש בפסיכיאטריה של הילד, המתמקד במחלות התפתחותיות כמודל להבנת המוח וההתנהגות. תודות לו, הפכו מחלת טורט ואוטיזם להיות במוקד עולם הפסיכיאטריה והרפואה. החזון המשותף של פרופ' דונלד כהן ושל ידידו, פרופ' אלן אפטר, היה להקים בארץ מרכז שישלב מחקר ועבודה

קלינית ברמה גבוהה. חזון זה התגשם לפני כשנתיים בשיתופם של גב' ג'ודי שניידר וד"ר איתמר שליט, שראה במרכז שניידר בית טבעי למפעל זה. לצערנו, דונלד כהן הספיק לראות רק את צעדיו הראשונים של המרכז שעליו חלם. לפני כשנה, בגיל 61 בלבד, הוא נפטר ממחלה ממארת. המחקרים שיתבצעו במרכז לפסיכיאטריה של הילד ישמשו תמיד גלעד לזכרו.

מזל טוב לרפואה הגרעינית... ולד"ר בר סבר

ב-31 ביולי נערך במרכז שניידר כנס מקצועי ואירוע חגיגי לרגל פתיחת היחידה לרפואה גרעינית. במהלך הכנס הושמעו הרצאות בנושא מיפויים של דרכי העיכול בילדים, מיפוי מוח בילדים ו-PET בילדים. ברכות לאחראי על היחידה החדשה, ד"ר צבי בר-סבר, שגם מונה בעצם ימים אלו ליו"ר האיגוד הישראלי לרפואה גרעינית. ד"ר בר-סבר הוא רופא ילדים שעבר התמחות ברפואה גרעינית בארה"ב ותת התמחות ברפואה גרעינית פדיאטרית בביה"ח לילדים שבבוסטון. כתבה על הרפואה הגרעינית בשניידר: ראו עמ' 4.

חדש: "שיתוף בידע קליני" כדרך חיים

חזרתם מכנס? יש לכם מה לספר? הקולגות שלכם רוצים לשמוע. מיזם חדש בשניידר, "שיתוף בידע קליני", נועד לתעד ולהפיץ את הידע הרב הנצבר על ידי 700 הקלינאים שבמרכז, המשתתפים באלפי ימי עיון וכנסים מדי שנה. כדי שידע זה יהפוך לנחלת הכלל ויהיה זמין לכולם, יש להכין דיווח קצר לאחר כל כנס או יום עיון ולמסור אותו לממונה על פיתוח משאבי אנוש, יענת פרידמן, יחד עם הנירת הרגילה של דיווח על השתתפות בכנס. מדי חודש-חודשיים יופץ לכל הקלינאים שבמרכז עלון "שיתוף בידע קליני", ובו כל הדיווחים בחתימת מחברייהם. אז קדימה, לעבודה!

בגאון בוילנה

60 שנה לאחר ש-75 אלף מתוך 80 אלף יהודי וילנה הושמדו בשואה, הוזמן פרופ' שי אשכנזי ממדינת היהודים כמרצה אורח לכנס רפואי שנערך בבירת ליטא, וכובד באירוע שנערך בגטו היהודי

לשעבר. מדובר בכינוס השנתי של האיגוד האירופאי למחלות זיהומיות בילדים (ESPID) שהתקיים בחודש מאי האחרון בוילנה. כמנהל מחלקת ילדים בשניידר ומומחה למחלות זיהומיות, הוזמן פרופ' אשכנזי כמרצה אורח למליאת הכינוס. מעניין כי ארוחת הערב המפוארת למרצים המוזמנים ולנשיאות האיגוד התקיימה באולם עתיק, ברח' גאווה (הגאון מוילנה) 7, פינת רח' ז'ידו (היהודים), באזור בו היה הגטו היהודי, סמוך לפסל הגאון מוילנה. תהיו בטוחים כי פרופ' אשכנזי (בתמונה, מרצה בכנס) יצג אותנו בגאון, בוילנה.

לשניידר, מבית היתומים באודסה

נטשה פייטקובה, חולת סכרת בת 11, הגיעה למרכז הארצי לסכרת נעורים במרכז שניידר מבית יתומים באודסה, ביוזמתו של הרב שלמה בקשט, הרב הראשי של אודסה,

ובלוויית רופאה מבית היתומים. במשך שנים נטשה טופלה בעיר הולדתה בשיטות טיפול ישנות ושהתה באשפוז תקופות ארוכות. היא ניהלה חיי יום-יום מוגבלים ביותר, לא ביקרה בבית הספר ולא מיצתה את אישיותה ויכולותיה. לאחר מספר שבועות של שהייה במכון לאנדוקרינולוגיה וסכרת - המרכז הארצי לסכרת נעורים בשניידר - וטיפול בשיטות רפואיות חדישות ורב-תחומיות, השתנתה נטשה ללא הכר. היא שבה לאודסה מצוידת בידע על מחלתה, ובעיקר, עם יכולת לנהל חיי שגרה רגילים ככל ילד אחר - לימודים סדירים, פעילות חברתית וגם השתתפות בקייטנת קיץ.

שניידר והשר: מפגש מרגש

"בעקבות תרומתנו לרפואת הילדים במדינת ישראל, אנו מרגישים הרבה יותר עשירים. ישנם אנשים עשירים מאוד, אולם בגלל שאינם תורמים מספיק הם למעשה אנשים עניים". המשפט הנפלא הזה נאמר על ידי ארווינג שניידר, התורם הגדול והמייסד של מרכז שניידר, בעת מפגש שנערך בינו לבין שר הבריאות, ניסים דהן, בעת ביקור השר במרכז באמצע חודש יולי. שר הבריאות הודה למר שניידר ולאשתו הלן ז"ל על תרומתם האדירה לנושא רפואת הילדים במדינת ישראל. "כל המציל נפש אחת בישראל כאילו הציל עולם ומלואו", אמר השר למר שניידר הנרגש, "תודה בשם ממשלת ישראל, מדינת ישראל וילדי ישראל". את הביקור ליוו ד"ר יצחק פטרבורג, מנכ"ל שירותי בריאות כללית, וד"ר אורנה בלונדהיים, מנהלת מרכז שניידר, אשר הציגה בפני השר את בית החולים על מחלקותיו ופעילותו. השר ערך סיור במחלקה האונקולוגית, בחדר הצנתורים, בפגייה, ביחידה לטיפול נמרץ וביחידה לרפואה דחופה (מיון). במהלך הסיור הוא נפגש עם ילדים חולים ובני משפחותיהם ואיחל להם החלמה מהירה. לביקור התלווה כאמור ארווינג שניידר, המתגורר בניו יורק ומקפיד להגיע לארץ מדי כמה שבועות על מנת לבקר במרכז הרפואי הנושא את שמו, אשר היה עבורו ועבור רעייתו הלן ז"ל למפעל חיים.

עולם המים בדיאליזה

כמדי שנה, מקשטות בנות השירות הלאומי את יחידת הדיאליזה במרכז שניידר והופכות אותה לנסיכה ליום אחד (או קצת יותר). השנה בחרו הבנות את "עולם המים" כנושא מוביל, והתוצאה לפניכם. נוסף רק שמעולם לא

זכתה יחידת הדיאליזה לביקורים כל כך אינטנסיביים של אנשי שניידר, שלא התאפקו לבוא ולראות. האמת, צודקים.

דירקטוריון בחדר ניתוח

חברי מועצת המנהלים של שירותי בריאות כללית הגיעו לביקור במרכז שניידר לרפואת ילדים. עדשת המצלמה שלנו תפסה את הדירקטוריון כולו בחדר הניתוח, מתרשם מקרוב מהעשייה הרפואית וממכשיר הנביגיטור המשוכלל.

להעלות חיוך על השפתיים

המסורת היפה והמרגשת נמשכת: ספורטאים ידועים מגיעים למיטות הילדים במרכז שניידר כדי להעלות חיוך על שפתייהם ולהעניק להם

כמה רגעים של קורת רוח. חוויה בלתי נשכחת כזאת ציפתה לילדי המחלקה האונקולוגית, שאירחו את כוכבי האלופה מכבי חיפה.

הכירורגית על שולחן הניתוחים

אחד המקומות הדרמטיים ביותר בכל בית חולים הוא חדר הניתוח. כמחצית מכלל הניתוחים במרכז שניידר מבוצעים במחלקה לכירורגיה כללית. עבור צוות המחלקה, הדרמה הזאת היא שגרת חיים

ומצאתי ילדה אחרת".

"אלו הן יוזמות שמגיעות מהצוות הסיעודי שלנו ולעולם אינן נתקלות בסירוב", אומר ד"ר נפתלי פרויד, מנהל המחלקה, "הגדולה של הצוות כאן אינה רק מצוינות רפואית, אלא היכולת לראות את הפן הנוסף של הפגיעה או של המחלה. זו תוצאה של רגישות רבה ועבודת צוות יוצאת מן הכלל".

"ממשיך תמיד לרגש"

רוני יצאה 'חלק' לחלוטין מהאירוע. את ד"ר רן שטיינברג זה משמח מאוד, אבל ממש לא מפתיע. "כמנתחים אנו אופטימיים מטבענו; זו התוצאה המקווה. וזה ממשיך לרגש גם אחרי הרבה ניתוחים, לא רק ניתוחי טראומה". עם זאת, הוא אינו מכחיש שילדים פצועים פיגועים מעוררים אמוציות עזות במיוחד. "כרופא, יש לי סלידה עזה ממי שמסוגל לעשות לילד כזה נזק, החבלות עצמן מאוד דומות: רסיסים, מסמרים, חבלות הדף קשות. ככל שהילד קטן, כך גדל הסיכוי לפגיעה רב-מערכתית". פיזית, ילדים מתאוששים יותר מהר ממבוגרים; אבל לפגיעה יש היבטים נוספים. "לתחושתנו, בילד שעובר אירוע טראומתי יוותרו יותר צלקות נפשיות מאשר אצל מבוגר", אומר ד"ר פרויד.

ילד פצוע פיגוע עובר מסלול רב-תחומי, וכמו תמיד, האחיות מלוות אותו לאורך כל הדרך. "מעורב כאן המון רגש", אומרת רחל גודינגר, "לרוב יש סיפורים על חבר שנהרג או אבא במצב קשה, וצריך לשמור על שתיקה וללכת בין הטיפות. אין ספק, זהו מצב קשה להתמודדות".

סיפורים מרגשים לא חסרים במחלקה. ד"ר פרויד: "מבחינה משפחתית, גידול בילד זו דרמה לא פחות גדולה מפיגוע. בלי סירנות ואמבולנסים - אבל זה 'חתכת סיפור' לעמוד מול זוג הורים לילד עם גידול, קרוב לוודאי סרטני". בכלל, מדובר במקצוע של שיאים והתרגשויות. "הלחץ הוא חלק בלתי נפרד ממהות

רוני הודסמן הגיעה לשולחן הניתוחים בשניידר כשהיא במצב קשה מאוד. פחות מחצי שעה קודם לכן, התפוצץ לידה מחבל מתאבד בפתח קונדיטוריה בפתח תקוה. את רגע המפגש הראשוני עימה משחזר ד"ר רן שטיינברג, שניתח אותה ביחד עם ד"ר בוריס פלוי - שניהם רופאים בכירים במחלקה הכירורגית בשניידר. "אין ספק

רוני משתחררת

שזו היתה דרמה ענקית. ילדה בת שנתיים וחצי, תלתלים בלונדיניים, שוכבת על אלונקה, בטן פתוחה, מסביב אנשים פורצים בבכי. היה ברור מייד שהמצב מצריך התערבות ניתוחית מהירה". מייד עם קבלת הודעה ראשונה על פיגוע, מוקפץ צוות משניידר למיון של בילינסון. במקרה הזה הגיע ד"ר שטיינברג עם ד"ר יעקב כץ, מנהל יחידת ההרדמה, ועם צוות אחיות. "אתה חשוף לדרמה

כבר בתהליך ההגעה לבית החולים - הנסיעה המהירה, ההתרגשות", אומר ד"ר שטיינברג, "שמעתי על הפיגוע ברדיו, עליתי על האופנוע והגעתי בנסיעה מהירה לבילינסון. בדרך, כל המחשבות טסות בראש. אתה רואה את הניידות, שומע את הסירנות, ויודע שבתוך כמה דקות תהיה עמוק מאוד בתוך האירוע. אתה מגיע, מתחיל לעבוד, והמתח הופך בבת אחת לריכוז מאוד גבוה".

קרע בדופן הבטן

הפגיעה של רוני אובחנה כקרע בדופן הבטן כתוצאה מההדף. היא הובאה במהירות לחדר הניתוח בשניידר. צוות המנתחים גילה פגיעה קשה בהרבה ממה שנראה בתחילה. הניתוח המורכב אך שלוש שעות וחצי. לאחריו, שכבה רוני שלושה ימים בטיפול נמרץ כשהיא מונשמת. אנשי המחלקה הכירורגית המשיכו ללוות אותה כמעט שעה-שעה, ממליצים ומעורבים בהמשך הטיפול. אחרי שלושה ימים רוני הועברה למחלקה - רגע של סיפוק גדול לצוות המנתחים. רחל גודינגר, האחיות האחראיות בכירורגית, נזכרת כיצד עלתה למחלקה ילדה עם עיניים ענקיות ומבועות. "היא נראתה כמו גור נפחד. הדבר הראשון שחשבתי עליו היה שאימה, שנפצעה גם היא בפיגוע, תשכב לידה. הכנסנו מיטה נוספת והאם הועברה אלינו, שכבה ליד הילדה והלכה לביקורות בבילינסון. הדבר השני היה להביא אליה את איציק הליצן, שמתנדב אצלנו ומחולל פלאים עם הילדים. צלצלנו לבלהה ניצן, יו"ר העמותה למען כירורגית ילדים, ועוד באותו ערב איציק היה ליד מיטתה, ושוב למחרת בשבת. הוא זה שהחזיר לה את החיוך. ביום ראשון באתי למחלקה

שקט, מנתחים

רחל גודינגר ו"לקוח"

שגרת העבודה", מוסיף ד"ר שטיינברג, "אחרי כל שיא כזה צריך לחזור לשגרה".

"ילד הוא יישות מיוחדת"

מכיוון שהתחלנו בשיאים, בואו ונחזור רגע לשגרה: המחלקה כוללת את כל תחומי הכירורגיה הפדיאטרית. בנוסף לכירורגיית ילדים כללית, אנשיה מתמחים בתת-מקצועות שונים. היא מונה שבעה רופאים, אחד מהם בחצי משרה, רובם מומחים בכירורגיית ילדים וחלקם בהתמחות. הצוות הסיעודי מיומן מאוד בטיפול בילד המנותח לפני ניתוח ואחריו, וכולל, בצד האחיות, גם ארבע סטודנטיות לסיעוד. את הצוות משלימות שלוש עובדות כוח עזר ושתי מזכירות. "אנו מדקלמים שוב ושוב את הסיסמה: ילד הוא לא מבוגר קטן", אומרת רחל גודינגר, "ילד הוא יישות מיוחדת ונפרדת בכל המובנים, גם בתהליכים פיזיולוגיים ומטבוליים, בתגובות שלו, באופן ההתאוששות וההחלמה".

הדגש במחלקה הוא על עבודת צוות. "יש שיתוף פעולה נרחב ולוגיסטיקה מורכבת: הכנת תוכנית ניתוחים, הכנסת דחופים, הכנת חולה לניתוח, מעקב אחר חולים שלנו ששוכבים במחלקות אחרות מטיפול נמרץ ועד פגייה", אומר ד"ר פריד, "אנו נותנים שירותים לכל בית החולים, ומספר החולים השוכבים במחלקה רחוק מלשקף את היקף הפעילות שלנו".

המקרה הבא כבר בדרך

התחלנו בדרמה - ונסיים בדרמה, גם היא עם "הפי אנד". "הגיע אלינו תינוק בן 40 יום עם זיהום קשה במעי הגס. עשינו פיוס של המעיים לדופן הבטן. אחרי כמה שעות הוא הדרדר, ובליילה עבר כריתה של כל המעי הגס. עוד הדרדרות, והוא נכנס שוב לחדר ניתוח לפתיחת בטן שלישית בתוך 24 שעות. למרות שהמצב נראה קשה מאוד, הילד החלים, הגיע למחלקה, שוחרר הביתה עם הסטומה וחזר אחרי שלושה חודשים כדי לעבור סגירה. היום הוא בן שנה וחצי, בריא לגמרי. בגיל שנתיים יעבור תיקון קוסמטי - ונגמר הסיפור".

ד"ר פריד נקרא בדחיפות לחדר ניתוח, וד"ר שטיינברג מנדב לנו את פסקת הסיום: "האתגרים הרבים מונעים שחיקה נפשית, אבל גורמים לעייפות פיזית קשה. אין זמן ליהנות מההצלחה או לבכות על כשלון; בכל דקה מגיע המקרה הבא, ואתה 'צולל' לתוכו. אנו נתקלים בסיפורים כאלה, ששום סדרת טלוויזיה לא תמציא. לטוב ולרע, המציאות במחלקה שלנו עולה על כל תסריט".

האתגר: ניתוחים חוזרים

כ-30 אחוז מכל הניתוחים מוגדרים כדחופים, בעוד שמרבית הניתוחים במחלקה הם מתוכננים - החל בניתוחי בקע מפשעתי ואשך טמיר וכלה בניתוחים מורכבים של בית החזה או חלל הבטן ותיקון מומים מולדים. "האתגר

ד"ר רן שטיינברג

המקצועי הגדול הוא ניתוחים חוזרים", אומר ד"ר פריד, "גם בניתוחים הפשוטים, רקמה שכבר נותחה קשה לזיהוי ולתיקון יותר מרקמה רגילה. אתגר נוסף הוא ניתוחי פגים: פג השוקל 700-800 גרם, דינו לא כילד שמשקלו 5 ק"ג".

למרות חוסר מתמיד במשאבים הרצויים, מצוידת המחלקה במיכון משוכלל: שני מכשירים חדשים ומתוחכמים המאפשרים ביצוע ניתוחים זעיר-פולשניים כמו תיקון חזה 'סנדלרים'; מכשיר חדש להלחמת כלי דם; מכשיר לחיתוך רקמות שעובד בשיטה אולטראסונית; וגם רטרקטור - מותחן רקמות מתקדם, המאפשר לבצע יותר ניתוחים בפחות כוח אדם. הטכנולוגיה המתקדמת מאפשרת ליותר ויותר ילדים ליהנות מיתרונותיה של השיטה הלאפרוסקופית, המתאפיינת בהתאוששות מהירה יותר, פחות כאבים וצלוקות קטנות בהרבה. בתחום המחקר, זו המחלקה היחידה בארץ המתפקדת כ-Single Center Study. המחקר הנעשה בה בלעדית - מערכת שמירת חום בזמן ניתוח בקרב ילדים שעוברים ניתוחי בטן גדולים - נמצא כבר בשלבים סופיים. במקביל עוסקת המחלקה בפינוח תשתית מחקרית בכירורגיית ילדים. נושא זה, ביחד עם הקמת יחידת טראומה ייחודית, השתלבות במערך ההשתלות והרחבת הכירורגיה האונקולוגית והלאפרוסקופית, מהווה את חזון פיתוח המחלקה לשנים הבאות.

הכירורגית במספרים

- במחלקה הכירורגית נרשמים כ-3,200 אשפוזים בשנה.
- כ-50% מכלל הניתוחים בשניידר הם בתחום הכירורגיה הכללית.
- בשנת '99 נרשם מספר שיא של ניתוחים במחלקה: 1,800.
- הניתוח הארוך ביותר שבוצע במחלקה נמשך 8 שעות.
- במחלקה 26 מיטות. התפוסה הממוצעת היא 34 ילדים ויותר.
- בכל ניתוח עובדים 2-3 מנתחים.
- כ-30% מהניתוחים דחופים וכ-70% מתוכננים.
- לכירורגית 6 מרפאות חוץ במקומות שונים בארץ.
- 32 הוא מספר אנשי הצוות הסיעודי-מנהלי, בכלל זה 23 אחיות.
- כדי להגיע למחלקה הכירורגית לחצו 5 במעלית.

בובה של פרויקט

בני גיל הזהב תופרים בובות; הילדים מאמצים אותן בנתיב הקשה שהם עוברים במחלקה לטיפול נמרץ לב. פרויקט ייחודי שעוזר להתמודד

סבא בובה. דיירי מרכז "עד 120" עם הבובות שהכינו לילדי שניידר

תוכנית הכנה תומכת וייחודית לילדים לפני ניתוח לב, שבבנתה על ידי המורה הטיפולית גלית והב מהמרכז החינוכי בשיתוף הצוות הסיעודי, ומתקיימת מזה שמונה שנים במחלקת טיפול נמרץ לב, היוותה בסיס לפרויקט ייחודי שבמסגרתו מוענקת לכל ילד המגיע למחלקה "בובה מלווה אישית". הבובה לבושה בבגדי בית חולים אולם נטולת פנים וזהות מינית, במטרה שהילד יעניק לה זהות משלה ויאמץ אותה כשותפה לדרך הלא קלה הצפויה לו במחלקה. מרגע אימוץ הבובה, הילדים בוחרים את מינה, מעניקים לה שם ובעזרת חומרי יצירה מגוונים קובעים את זהותה. דרך היצירה והמשחק הם משליכים את עולמם הפנימי על הבובה, מעבדים בעזרתה את חוויית האשפוז והניתוח, ועוברים יחד עימה מסע משותף - מתחילת האשפוז, דרך הבדיקות המקדימות, הכניסה לחדר ניתוח, האשפוז ביחידה לטיפול נמרץ לב, המעבר לאשפוז במחלקה ועד להחלמה והחזרה הביתה. הבובות נתפרות ומיוצרות על ידי דיירי רשת מרכזי המגורים "עד 120" לאוכלוסייה המבוגרת, שילדי המחלקה יכלו להיות ניניהם. הקשר הייחודי הזה הוא פרי שיתוף פעולה שנרקם בין מירי קלר, האחיות האחראיות של מחלקת טיפול נמרץ לב, ומשכית שוחט, מנהלת המרכז החינוכי בשניידר, לבין כרמלה זק, אחראית ריפוי בעיסוק ברשת "עד 120" בהוד השרון. במסגרת הפרויקט עמלו דיירי המרכזים, תפרו והכינו את הבובות, ורק תודות לתרומתם הנדיבה יצא פרויקט זה לפועל. במחלקת טיפול נמרץ לב יודעים לספר, כי הפרויקט עונה היטב על צוריהם של המאושפזים ומשפחותיהם, תורם לשיתוף פעולה ולאווירה חיובית במחלקה, ומסייע לילדים המטופלים להתמודד טוב יותר עם החוויה הקשה של ניתוח לב פתוח, על כל השלכותיו.

ציור שפותח צוהר

עולם רגשי ועמוס, אשר קשה להביעו במילים, נפרש לעיני האחיות בציורי הילדים החולים בסרטן

ציור עצמי של ילד הוא מעין אוטופורטרט, שבו הילד מספר על עצמו. יש לכך משמעות רבה, לאור העובדה שרק ילדים מעטים מסוגלים לתת ביטוי מילולי שלם ועמוק לעולמם הפנימי - לא כל שכן ילדים המצויים במצוקה נפשית עקב מחלה קשה. האחיות במחלקה האונקולוגית מבינות וחשות היטב את המצוקה שבה שרוי הילד המאושפז, אולם במהלך עבודתן הן ממעטות להשתמש באמצעים לא מילוליים, שיעזרו לילד לבטא הוויה פנימית של רגשות ומצוקות. פרויקט חדש במחלקה האונקולוגית במרכז שניידר משנה מצב זה ופותח שער גישה חדש לעולמו של הילד החולה.

בעקבות סדנה שהתקיימה ביוזמת האגודה למלחמה בסרטן, שבה השתתפו שבע מאחיות המחלקה - אילנה בוכוול, תרצה שילר, ציפי דנה, שרה חדד, ג'קי גרוס, ענת פלס, ורדה חלפון והמורה יהודית שלו - הועלה הרעיון לפתח קשר ודיאלוג עם הילד באמצעות ציוריו. המטרה שהוגדרה היתה ללמוד על החוויה הפנימית של הילד בדרך שאינה מילולית, תוך התבוננות בילד המצייר, בציור עצמו ובמה שהילד מספר על הציור. בפרויקט משתתפים ילדים בני 7-14 עם אבחנות שונות ובשלבם שונים של המחלה. הילדים מתבקשים על ידי האחיות לצייר את עצמם במצבים "בריאי ו"חולה". ציורי הילדים מרשימים בנוכחותם ובתכנים שהם מעלים. באמצעות הציורים ניתן להבין את שהילד חושב ומרגיש כלפי עצמו ומחלתו, לאורך השלבים השונים של המחלה והטיפול. במחלקה אומרים, כי הציורים מוסיפים מימד של עומק והעשרה ליחסים שבין הילד לאחות: הילד המצייר נהנה להעניק לאחות את הציור ומבטא בכך את נכונותו לשתף אותה במה שעובר עליו. האחיות, מצידה, שמחה להיות שותפה ומקבלת בשמחה את המתנה היקרה הזאת; ציור שהוא צוהר, ולפעמים - מזכרת.

"מעריב"

תרומת חיים לילד
השאלה היא האם חיות וצמחים אחרים יכולים לסייע לילדים חולים במחלות כרוניות...
2008 10 25 • חצות שבת

זמן בו יאות

מקרה אובדן לילית במזו כולם
האם ייתכן שיש מישהו שיש לו צרכים מיוחדים ואתם לא יודעים עליו?

"ידיעות אחרונות"

חמור תלש און של ילד

רומאים במרכז, המורה לילדים...
החמור התלש בכפר כהן...
יש צורך להקים יחדיו מוסדות חינוך...
שייתר החובלים

"ידיעות אחרונות"

"Jerusalem Post"

At this hospital, it's women & children first

When Schweiger Children's Medical Center opened it was called a white elephant...
More no one can scrape life in Israel without it, July Siegel Rebecka writes

3 אחים - 3 השתלות
הילדים חונכים באהבה על ידי הוריהם...
יש צורך להקים יחדיו מוסדות חינוך...

"ידיעות אחרונות"

חיילי מילואים נפגשים עם הילדים במחלקת הטיפול...
שקדושים, לשמח עם המצוינות שהגוינו להם את ילדי בית החולים...

"מעריב"

כל אחד ממכתבי התודה המגיעים אלינו מרגש יותר ממשנהו, ולא רק כי נעים לקבל מחמאות: כל אחד מהם פורס, בשורות ספורות, דרמה משפחתית גדולה שדרך התנהלותה וסיומה, השמח או העצוב, היו ועודם חלק בלתי נפרד מאיתנו, אנשי צוות שניידר. בעמוד זה אנו מביאים שלושה מכתבים כאלה מתוך עשרות רבות הראויים לפרסום - ועם כל האחרים הסליחה

...והטוב הזה הוא אתם

בערב פסח לפני שלוש שנים, כשנשאלה השאלה מה נשתנה הלילה הזה, אני יכולתי לצעוק מכאב כמה הוא השתנה. ליהי שלי נכוותה באופן קשה. דהרנו באמבולנס במהירות מטורפת לבי"ח שניידר, ולאחר טיפול ראשוני ויסודי על ידי צוות האחיות וד"ר בדני בטיפול נמרץ, הגענו אליכם בקומה חמש, חדר 505, למחלקה הכירורגית. בתוך הסיוט שנשאבנו לתוכו, הכרנו מלאכים לבושים במדים צבעוניים, שלמרות הקושי הרב בטיפול, תמיד חיכו וליטפו אותנו. אומרים שמלאכים נותנים מתנות. אכן כן, קיבלנו את מתנת החיים - חום ואהבה, תמיכה ועידוד מאחיות נפלאות כמו נאוה, חנה, ציפי, בלהה, מרוויטל העובדת הסוציאלית, מגלית מכיתת הלימוד... ואני מתנצלת אם שכחתי כמה שמות. כבר שלוש שנים שאתם מלווים אותנו, ותמיד בחום וליטוף לליהי. בכל אשפוז שלנו אנו מוצאות פנים מחייכות. ואם יש משהו שמקל עלינו ולו במעט כשאנו באות לאשפוז, זו הידיעה שאתם שם. "קומה חמש, חדר 505". אני, אמא של ליהי, מודה לכולכם על הטיפול החם והמסור. גילינו שבכל דבר רע יש גם משהו טוב, והטוב הזה הוא אתם.

נטע שור

קרן אור שהאירה את דרכנו

בתנו גל נפטרה לפני חצי שנה, לאחר שחלתה במחלת הלוקמיה. בדצמבר 1994 עברה גל השתלת מח עצם ומאז נלחמה במחלה באומץ ובגבורה רבה עד שלבסוף זו הכריעה אותה. בשלוש השנים האחרונות גל טופלה במכון הפיזיותרפיה במרכז שניידר באופן אינטנסיבי ביותר. גילי ארבל וסגניתה אורנה זאבי, יחד עם כל צוות הפיזיותרפיסטיות המקסימות, נתנו לגל את הכוח, העוצמה והנחישות להיאבק, לשמור על אופטימיות, ולעולם לא להרים ידיים. המסירות האין סופית, החום, הרגש, האהבה והאכפתיות העניקו לגל המון תקווה. במיוחד עם אורנה יצרה גל קשר בל יתואר, והיא היתה אחת הדמויות החשובות ביותר בחייה בשלוש השנים האחרונות. תודה לכל צוות המכון על הטיפול המסור ללא גבול, על היחס החם, התומך והדואג, על המקצועיות הגבוהה, על האכפתיות, על האהבה ללא גבול ועל קרן האור שהאירה את דרכנו בתקופה זו. נרגשים, אהבים, מעריצים ומוקירים, קשת וישראל לור

בס"ד

מלאכים שעל הארץ

חז"ל אמרו שכל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא. היות וכל אדם רואה באדם הקרוב לו עולם מלא, כל אדם שניצל הוא עולם מלא לקרובים אליו. בתקופת שהייתנו בבית החולים לאחר פציעתה של בתנו שירה בפגיעה בקרני שומרון, אמרתי לכל מי שדיברתי איתו, שיש מלאכים בשמים ששומרים עלינו, וישנם מלאכים גם על הארץ, ואתם המלאכים שעל הארץ. אנו רוצים להודות לכם מקרב לב, בשמנו ובשם כל משפחתנו, על הטיפול והיחס הנפלא שקיבלנו מכל הצוות בבית החולים, החל מהצוות הרפואי במחלקת טיפול נמרץ ובמחלקה הכירורגית, מכון הלב, ד"ר בירק, צוות העובדים הסוציאליים ובמיוחד פרידה ויטמן, עמותת ילדים שלנו ודוברת בית החולים. מי יתן ובי"ח שלא נדע יותר צער ומכאוב והקבי"ה ישלם לכם פועלכם. חזקו ואמצו! יפה ומאיר חזן

החזון של "בטרם": עולם בטוח לילדים

סוף היתה בת שנה ושלושה חודשים בלבד כאשר בקבוק מים חמים, שהונח על משטח השיש הנמוך בגן, נשפך עליה וגרם לה כוויות קשות. פעוטה בת שלוש וחצי מדרום הארץ שכשכה עם אחותה התאומה באמבטיה וטבעה בדיוק כשהאם יצאה "רק לדקה". ילד בן שבע יצא עם בני דודיו לרכב על אופניים וכעבור פחות משעה שכב בבית חולים עם ראש פתוח, לפני ניתוח, מיטלטל בין חיים למוות. זה קורה מדי שנה ל-1,000,000 ילדים בישראל. 206,000 מהם מגיעים לחדרי המיון,

17,000 מתאשפזים ו-200 ילדים מוצאים את מותם בפגיעות בלתי מכוונות: נפילה מגובה, שאיפת גופים זרים, שתיית רעלים ותרופות, כוויות ממים רותחים, טביעות באמבטיה, בים או אפילו בדלי מים. "בטרם" - המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים, פועל במרכז שניידר לקידום החזון של "עולם בטוח לילדים". המוטו המניע את העמותה ברור וחד: "רוב הפגיעות בילדים ניתנות למניעה". באמצעות מיגון פעילויות ובהן חינוך, קידום חקיקה ואכיפה, שינוי מוצר וסביבה, העצמה, מחקר והערכה - עושה העמותה מאמצים רבים במטרה להטמיע את המסר: לשמור תמיד על הילדים. "בטרם" אומרים, כי דווקא בתקופה הנוכחית חשוב לפקוח שבע עיניים: בתקופת החגים, שבה עולה מספר הילדים הנפגעים בתאונות אופניים, סקטבורד ורולרבייליס; ובתחילת שנת הלימודים, המתאפיינת בעלייה בהיפגעות ילדים כהולכי רגל. לקבלת מידע או התנדבות: טל' 03-9253095 או www.beterem.org.il

פאזל תשבץ

מאת ד"ר קראוזה

8	7		6	5		4	3	2	1
		11		10					9
	13								12
			15				14		
	19			18				17	16
					21				20
		23				22			
			25				24		

פתרונות נכונים, שיגיעו למערכת עד ליום 30.9.2002, ישתתפו בהגרלה שהפרס הראשון בה הוא ארוחת ערב זוגית. צלמו את התשבץ, הוסיפו את שמכם ושם היחידה והעבירו את הפתרון אל משרד הדוברת בקומה 3. בהצלחה!

מאוזן:

1. התרופה האנטיביוטית הנפוצה ביותר בשימוש
 7. מראהו גורם לעלפון לבלתי מחוסנים 9. לא
 כדאי לדרך עליה 10. בו נתקעים חלק מהגופים
 הזרים 12. אם יש CMV ואין אויר, קח!... 14.
 הרבה (בהשאלה) 15. כך הגדיר המלט את
 המצב בממלכת דנמרק 16. כך מכנה את
 אהובתו מחבר שיר השירים 18. חלק מהאגן
 19. כך זועקים החולים אחרי עשרה נסיונות
 לדקירה 20. מצב שבו שריו המתמחה החדש
 בתרונות הראשונה 21. מאיברי הנשימה 22.
 בה מאיים סדאם חוסיין על ראותינו 23. סימן
 כפל 24. מחלת ילדים 25. מכיל הרבה סידן
 ומעט כולסטרול (אם מוגש ללא רוטב שמנת)

מאונך:

1. סוג של כאב ראש ותרוץ טוב להרבה דברים
 2. תרופת הרגעה 3. יסוד הבונה עצם (לועזית)
 4. סוג של טיפול שיניים 5. אסור לאכילה לחולים
 עם חסר G6PD 6. נופלת לאחר התפוצצות
 פצצת אטום 8. חולני (לועזית) 11. עשב ריחני
 אבל מזיק בהחלט 13. יסוד חיוני לתפקוד בלוטת
 התריס 17. זיהום 18. בצרפתית מכנים מחלה
 זו "קריאת התרנגול" 21. לא עליו לבדו יחיה
 האדם 22. משבטי ישראל 23. טרם הבשיל

מחקר, רבותי, מחקר

הם לא מתביישים מהמצלמה; הם פשוט כל כך שקועים במיקרוסקופים...
 אז מי יכול לזהות את שלושת המוסקטרים מהמחלקה האונקולוגית?

זכרון טוב

תמונה קבוצתית בטיול הצוות הניהולי לזכרון יעקב

יום כיף באילת לילדי היחידה האורתופדית (וגם למלווים)

ה י ח י ד ה
 האורתופדית
 ירדה לאילת...
 ולקחה איתה
 13 מטופלים
 וגם כמה
 מלווים: ד"ר

אלחנן בר-און (מנהל היחידה), נילי ארבל (פיזיותרפיה), רותי מזרחי (אחות המרפאה האורתופדית), סוניה שריקי (מזכירת המרפאה האורתופדית), אילן לוי (אח חדר ניתוח) ונציג עמותת "הקו המאחד". איך היה להם? כיף; בעיקר בזכות המשתתפים הצעירים בטיול - ילדים שטופלו כולם במסגרת היחידה האורתופדית, ועברו מספר ניתוחים וטיפולים ממושכים עקב בעיות שונות ומגוונות. חלק מהילדים הגיעו בליווי הורים וחלקם הגיעו לבד, ואף עזרו לילדים אחרים המוגבלים בתנועה. הקבוצה טסה לאילת, ביקרה במצפה התת-ימי ובריף הדולפינים, סעדה צהריים במלון קיסר, צפתה במצגת "העולם המופלא" ושיחקה ב"אי הפירטים"... מספיק ליום אחד, נכון? הטיול מומן מתרומות שנאספו על ידי ד"ר בר-און מחברים במסגרת אירוע פרטי. בנוסף תמכו בארגון ומימון עמותת "הקו המאחד", ארקיע, אסם, עלית, עיריית אילת, מלון קיסר, והנהלות האתרים שבהם התארכה המשלחת. תודה לכולם!

לתרגם מדע למגע

אין עוד מקצוע בריאות עם מגע פיזי כה אינטנסיבי: באמצעות הפיזיותרפיה מטפלים במחלות מערכת הנשימה, בבעיות בהתפתחות הפסיכומוטורית, במחלות שריר ושלד ובמחלות רקמת החיבור, בהפרעות בתנועה כתוצאה מכוויות ובמחלות גידוליות. המטרה: להשיב את התפקוד הגופני לתיקנו

פגים בני 24 שבועות הם ה"לקוחות" הקטנים ביותר, בעיקר בהיבט הנשימתי - ועם התייבבותם, גם בהיבט ההתפתחותי. הטיפול כולל גם מעקב רציף באשפוז ולאחריו, ייעוץ והדרכה להורים. "ההורים הם הפרטנרים הכי חשובים שלנו בטיפול בילד. אם לא רותמים את המשפחה לשיתוף פעולה, אין ערך לטיפול".

לאהוב ילדים. המון סבלנות. להיות חזקים רגשית - זה מה שצריך במכון. "באונקולוגיה, למשל, עובדים בזמנית עם כימותרפיה והקרנות, נקשרים לילד, וזה בהחלט דורש תעצומות נפש. בכלל, זו עבודה הדורשת המון אנרגיות. אנו שואבים כוח מההורים ומהילדים שמתמודדים", אומרת נילי.

"אנו חברה לא סובלנית. אנשים רואים שמישהו עקום, ומדברים אליו כמו למפגר. לכן, חלק גדול בטיפול שלנו הוא הטמעה והסברה. הטיפול עצמו נעשה על מזרון עם המון מגע וקרבה; עם ילדים צעירים עובדים כשהם על הגוף שלנו. חשוב להראות להורים לפגים ולילדים מעוכבי התפתחות שאנו מחזיקים את תינוקם כמו כל ילד. אלו רגעים קריטיים, זה מה שילד לוקח עימו לחיים".

גישה הוליסטית משמעה לראות את הילד כשלם וכחלק מהמשפחה והקהילה. במכון עובדים בשיתוף עם הורים, רופאים ומטפלים חיצוניים. נילי: "פיזיותרפיה היא טיפול ארוך טווח. שיקום נוצר בהדרגה דרך עבודה אקטיבית, שניתנת לביצוע מגיל צעיר".

לא מאמינים בגימיקים אלא בעבודה קשה - זהו המוטו במכון. מסלול הליכה, אופני כושר - הכל בסביבה ידידותית ובאווירת משחק והתנסות חווייתית. יוצאים החוצה לדשא, לגן שעשועים, למדרגות, לתרגל "על אמת". הדגש לא רק על חיזוק השריר אלא על תרגול פונקציונלי: "קח מברשת ותסתרק".

החלום המקצועי של נילי: "שאשפוז יום שיקומי יגדל ויתרחב, כך שיווצר רצף טיפולי בשניידר גם ללא אשפוז; שלכל נקודת טיפת חלב תהיה פיזיותרפיסטית; שימצאו אינקובטור דמוי רחם, שייצור סימולציה לתחושות הערסול שהעובר חווה - תחושות שאנו מנסים לשחזר בטיפול הפיזיותרפי בפגים".

את שירות הפיזיותרפיה

במרכז שניידר מנהלת נילי ארבל: 30 שנה במקצוע, ותמיד עם ילדים. "הקשר עימם

ועם ההורים נשמר לאורך זמן", היא מספרת. תוך כדי השיחה עימה נכנסות אמהות לומר תודה, להביא עוגה, להראות בגאווה איך הילד הולך ולהגיד לנילי שוב "כמה שאתם נפלאים".

ואלה שמות: אורנה זאבי, טניה טפליצקי, איילת קלר, ענת דמרי, שושי קורן, אודליה כהן כליפא ושירי בן עמי. "כל הבנות בצוות עוברות השתלמויות וחשופות למיגוון טיפולים ושיטות", אומרת נילי, "אנו משרתים את מערך האשפוז ואת המערך האמבולטורי - מכלול היוצר התמחויות ספציפיות וטווח ידע נרחב".

השירות מכסה ספקטרום נרחב, תמיד תחת הוראת רופא, וכולל גם ביצוע הערכה של ילדים לפני ניתוח ואחריו, לבריור הסטטוס המוטורי. נילי ארבל: "אנו רואות ילדים 'קשים' מכל הארץ וגם מחו"ל, שהטיפול בהם מאתגר מאוד: מבעיות נשימה קשות, דרך מחלות נוירולוגיות ועד לחולי סרטן. האתגר הוא להקל עליהם ולהשיבם ככל הניתן לתפקוד רגיל".

כוויה על גבי מיפרק, למשל, מחייבת להתחיל בפיזיותרפיה אפילו ביום שלמחרת האירוע, בתיאום מלא עם הפלסטיקאים, וכמובן - עם השירות לטיפול בכאב. לעיתים, הטיפול ניתן תחת משככי כאבים. נילי: "פיזית ונפשית, קשה לטפל בילד צורח ובוכה. אנו תמיד ערים לתגובות הילד ורגישים להן".

"מקומם אותי שילדים סובלים כך בגיל צעיר. בילדי הפיגועים אנו מוצאים פגיעות מאוד נרחבות וקשות, המצריכות משאבים של זמן ושילוב טכניקות. למשל, אחת מפציעות הפיגוע בקרני שומרון סבלה מאי תפקוד ביד. עכשיו, אחרי טיפול בפיזיותרפיה, כבר ניכר שיפור. כל דבר כזה הוא ניצחון".

הסיפור של יובל

בגיל שנה ושמונה חודשים הגיע לשניידר מאילת יובל סיני, היום בן 10.5, עם מחלה כרונית נדירה הגורמת לשקיעת סידן ולחולשת שרירים קשה. במשך כשנה הוא טופל בפיזיותרפיה יום-יומית. הצוות אף הדריש לאילת, להדריך שם את אנשי המקצוע בהמשך הטיפול. אמא של יובל: "כשהגענו לכאן הוא בקושי זז. הטיפול הפיזיותרפי, בשילוב הטיפול של ד"ר מאשה מוכמל, העמיד אותו על הרגליים". נילי: "לראות ילד כמו יובל מתפקד כרגיל - זהו הסיפוק שלנו".

ילדים אגדות עם אינדיאניות. לאחר ימים מספר הגיעה למרכז להקת "מעגל המתופפים", שערכה מופע הפנינג בשיתוף הילדים, עם תופים אפריקנים, המון קצב ואנרגיה. מי שחווה את האירועים הללו וראה את אושרם של הילדים לא ישכח זאת במהרה.

תודה, מכל הלב!

הרוח הישראלית, מקדונלד'ס וטיס אר אס, בשיתוף קרן הונלד מקדונלד, תרמו 200 אלף שקלים לטובת המחלקת לרפואה פסיכולוגית במרכז שניידר. הסכום נאסף בקמפיין משולב, שבמסגרתו נתרמו שני שקלים מכל קופסת קסמים של הארי פוטר, שנמכרה באחת מהרשתות. בתמונה: עמרי פדן, מנכ"ל מקדונלד'ס, וד"ר בלונדהיים, מנהלת המרכז. ועוד תרומה מרגשת כמו כולן: מועדון ליונס "האב" רמת השרון, שחבריו מתנדבים בקביעות למען הקהילה, תרם 25 אלף שקלים לרכישת מכשיר המו-פילטרדציה ליחידת הדיאליזה בשניידר.

מבוסטון באהבה

ערן גיא, ישראלי המתגורר בבוסטון, הציע לארגון הפילנתרופי "קשר בוסטון-חיפה" לתת חסות לרעינו - להגיש 50 חולצות חתומות של קבוצת הכדורסל בוסטון סלטיקס לילדים המאושפזים בישראל. אחרי שקיבל או.קיי מהארגון, הוא יצא לדרך והעניק ל-50 צעירים המאושפזים במחלקות שניידר, ביניהם פצועי פיגועים, מתנה מחממת לב - חולצות חתומות של קבוצת ה-NBA המהוללת, סיכות ותמונות למזכרת. המתנה המחישה את ערכי "קשר בוסטון חיפה", גוף השואף לפעילות קהילתית, להזדהות ולתמיכה בישראל.

ערב גאלה משותף, למען הילדים

שיתוף פעולה ראשון למען הילדים, בין עמותת "ילדים שלנו" לבין ארגון מיח"א תל אביב: ב-20.10.02 ייערך ערב גאלה במשכן לאמנויות הבמה בתל אביב, אשר יכלול מופע של הזמרת ריטה ושל אמנים ידועים נוספים. ההכנסות מהאירוע יוקדשו לרווחת הילדים המאושפזים במרכז שניידר וכן להפעלת מערכות טיפוליות לפעוטות וילדים עם לקות שמיעה, המטופלים במיח"א תל אביב. לפרטים נוספים ולרכישת כרטיסים: טל' 03-9217880.

"אמא, הנה לחיי האהבה"

לרינת, שאושפזה ביחידה לטיפול נמרץ בשניידר, היה חלום גדול: לפגוש את אורנה בנאי. אורנה לא היססה לרגע ומיד התייצבה לצד מיטתה של רינת, ב"תיווכה" של עמותת ילדים שלנו. אורנה ניצלה את הביקור כדי לשמח מעט גם את הילדות שנפצעו בפיגוע באם המושבות. ממש באותו שבוע הגיעה לשניידר סופי צדקה - רונה מהסדרה "לחיי האהבה" - שהפכה למתנדבת קבועה בעמותת "ילדים שלנו", "אמא, הנה לחיי האהבה", אמרה רוני, פצועת הפיגוע בת השנתיים וחצי, והחיוך שעל פניה אמר הכל.

אינדיאנים ותופים בסטארלייט

במהלך חודש יוני אירח מרכז הסטארלייט של עמותת "ילדים שלנו" שני אירועים שהקסימו את ילדי שניידר. בראשון מביניהם פקד את המרכז אינדיאני

אונטני משבט הנבאחו שבצפון אמריקה, שהגיע עם אשתו הישראלית בתלבושת אינדיאנית מרשימה, השמיע מוסיקה מקורית וסיפר

ינת המתנדב של "ילדים שלנו"

תהיה בריא, סבא אליעזר

הילדים קוראים לו, איך לא, "סבא אליעזר". אליעזר הפטל, חקלאי ותיק מאזור השרון, מתנדב בעמותה כבר חמש שנים. כבר כילד בן תשע, בפרוץ מלחה"ע השנייה, הוא גויס כמתנדב על ידי השלטונות הבריטים בתחום ההגנה האזרחית. מאז, לא הפסיק לרגע להתנדב. מהיום בו החל להתנדב במשחקיה של אשפוז א', לא היה ילד במחלקה שלא הכיר אותו. פעמיים בשבוע סיפר להם סיפורים, הקשיב להם ושיעשע אותם. ואם לא די בכך, הוא החל להתנדב גם בחדר המתנות של העמותה. "אין כמו להופיע עם מתנה צבעונית, מקושטת בסרט עליז, לילד שהיה לו יום הולדת או לילד שעבר ניתוח קשה", אומר אליעזר. בסוף שנה שעברה, חלה סבא אליעזר ונאלץ להפסיק את פעילותו. "בצער רב אני רחוק מכם, אך לבי קרוב אליכם", הוא אומר לנו, ואנו מאחלים לו שיחלים ויחזור אלינו מהר, כי זה לא אותו דבר כאן בלעדיו.

תראו מה אפשר לעשות מעמודי אינפוזיה!
מתוך לוח השנה החדש, המבוסס על עבודות ילדי שניידר